

Yttrande av Judiska Centralrådet över Ds 2019:4 Förslag till en nationell institution för mänskliga rättigheter i Sverige

Judiska Centralrådet har beretts möjlighet att yttra sig över Ds 2019:4 Förslag till en nationell institution för mänskliga rättigheter i Sverige. Judiska Centralrådet finner att skrivelsen är väl underbyggd och att de förslag som läggs fram är väsentligen ändamålsenliga. Centralrådet vill dock lyfta några viktiga aspekter som vi anser bör förtydligas och/eller utvecklas, med avstamp främst i nationella minoriteters rättigheter och diskriminerings- och hatbrottsfrågor.

- Judiska Centralrådet anser att det bör förtydligas hur MR-institutionens samlade kompetens och resurser kan bidra till att säkra dessa de mänskliga rättigheterna specifikt för de de nationella minoriteternas samt övriga kulturella, religiösa och etniska minoriteter. Detta är viktigt då utredaren stipulerar att en av flera viktiga aspekter som skiljer ut en MR-institution från befintliga aktörer är dess helhetsansvar. Sverige har varit anslutet till Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter och den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk språkstadgan sedan 2000. Ramkonventionen fastslår att skyddet av nationella minoriteter utgör en integrerad del av det internationella skyddet av mänskliga rättigheter. Dock nämns nationella minoriteter endast flyktigt och vid ett fåtal tillfällen i skrivelsen. Det finns ett stort behov av att följa, undersöka och rapportera hur minoriteternas rättigheter respekteras liksom att identifiera brister i efterlevnaden av relevant lagstiftning, att kunna lämna förslag till åtgärder, samarbeta internationellt, samt främja utbildning, forskning och kompetensutveckling, främja information och ökad medvetenhet, samt kunna föreslå utvidgade åtaganden avseende specifikt dessa minoriteters mänskliga rättigheter, i enlighet med de uppgifter utredaren föreslår ska åligga MR-institutionen.
- Judiska centralrådet förordar att det föreslagna Rådet för de mänskliga rättigheterna, som avses tillföra erfarenheter från det civila samhället samt övriga aktörer vars verksamhet omfattar arbete med mänskliga rättigheter, behöver säkra nödvändig erfarenhet och kompetens relaterad till de nationella minoriteterna. I utredningen framkommer inte ett de nationella minoriteternas perspektiv ska vara företrädda i rådet. Det skulle vara bra om det tydliggörs att de nationella minoriteternas perspektiv ska finnas med i rådet.
- Avseende MR-institutionens av utredaren föreslagna möjlighet att föreslå utvidgade åtaganden ser Judiska centralrådet här en möjlighet att stärka skyddet för den judiska minoriteten.

Centralrådet har sedan lång tid förordat anammandet av FRA:s (EU Agency for Fundamental Rights) och IHRA (International Holocaust Remembrance Alliance) definition av antisemitism sedan 2016. Definitionen har antagits av Europaparlamentet och de flesta andra europeiska parlament. Förhoppningsvis skulle en oberoende MR-institution med helhetssyn och adekvat kompetens kunna agera katalysator i sammanhanget.

- Judiska centralrådet ser det som potentiellt betydelsefullt att MR-institutionens rapporter kan tjäna som underlag i samhällsdebatten och i regeringens och riksdagens arbete. När det gäller den judiska minoriteten har hanteringen av antisemitismproblematik inom både offentligfinansierad och privatfinansierad verksamhet i flera fall uppvisat svåra brister och otillräckligt agerande från både myndigheters och andra aktörers sida. I ett antal fall i så hög grad att bristerna i hanteringen samt den judiska minoritetens utsatta position i det svenska samhället även uppmärksammats internationellt. Här kan en MR-institution med en bred ansats och kompetens, och med förankring i internationella åtaganden, konventioner och sedvanerätt utgöra en resurs i att stärka kompetensen och medvetenheten hos berörda myndigheter och samhällsinstitutioner om karaktären och omfattningen av problemet med antisemitism.
- Judiska centralrådet stödjer utredarens förslag att förvaltningsmyndigheter, kommuner och regioner liksom övriga aktörer som utför uppgifter inom offentlig förvaltning ska erfordras lämna uppgifter om vidtagna åtgärder för att säkerställa de mänskliga rättigheterna till MR-institutionen. Detta med hänvisning till den ofta bristfälliga hanteringen av den judiska och andra nationella minoritetens rättigheter. Centralrådet ställer sig därmed även positivt till att en särskild bestämmelse införs om en skyldighet för såväl andra myndigheter som privaträttsliga subjekt att medverka till att institutionen kan fullfölja sitt uppdrag, exempelvis genom att tillhandahålla underlag.
- Judiska centralrådet instämmer i utredarens bedömning att det är viktigt att enskilda kan vända sig till institutionen och känna sig trygga med att dela med sig av känsliga personuppgifter och att sekretessbestämmelse med omvänt skaderekvisit därför bör införas. Individuella vittnesmål kan belysa långsiktiga tendenser samt ge uppslag kring områden i behov att utredas och bidra till att belysa hur väl rättspraxis harmonierar med Sveriges åtaganden avseende mänskliga rättigheter.
- Då regeringen i den nationella strategin för arbetet med mänskliga rättigheter påtalat hur civilsamhällesorganisationerna spelar en viktig roll i detta arbete genom aktiv bevakning, dokumentation samt uppmärksammande av kränkningar menar Judiska centralrådet att det är angeläget att MR- institutionen för en kontinuerlig dialog med nämnda organisationer samt säkerställer kunskaps- och erfarenhetsutbyte. Civilsamhällesorganisationerna bör även ses som resurs när det gäller att kommunicera budskap om mänskliga rättigheter till allmänheten som de företräder.

- Judiska centralrådet ser positivt på utredarens förslag att samla ansvaret för främjandeuppdraget på diskrimineringsområdet hos MR-institutionen och därmed renodla DO:s uppdrag som tillsynsmyndighet vilket kan effektivisera DO:s uppdrag. Inte minst skulle det medföra en bredare ansats avseende främjandet av mänskliga rättigheter då MR-institutionens uppdrag på diskrimineringsområdet är bredare än DO:s, då diskrimineringsförbudet enligt internationella konventioner inte är begränsat till specifika, avgränsade samhällsområden och/eller diskrimineringsgrunder.
- Judiska centralrådet ställer sig positivt till förslaget att låta regeringen utreda frågan om MR-institutionen ska kunna avge amicus curiae-utlåtanden till domstolar som ett led i att säkerställa de mänskliga rättigheterna.

Stockholm, den 22 maj 2019

Charlotte Manderman

Isak Reichel